

Welkom in het schapenwolhalla: loop mee langs de meest magische en Bourgondische plekken van Gent

Ga naar de website van de uitgever [🔗](#)

Dit is een stadswandeling waarvoor je je stoute schoenen uit de kast mag halen. Want Bart Van Loo, de expert van onze Bourgondische geschiedenis, neemt je op sleeptouw in het spoor van Filips De Stoute. De Bourgondiërs zijn overal – van Vlaanderen over Nederland tot Frankrijk en Zwitserland. Maar beginnen doen wij, naar aanleiding van het nieuwe boek van Bart Van Loo, met een stadswandeling in Gent.

Wandel mee en laat je boek signeren!

Voor last-minute wandelaars zijn er nog enkele gratis tickets beschikbaar om zaterdag 31/8 en zondag 1/9 het boek te ontdekken met een stadswandeling in Gent. Bart Van Loo verwelkomt je in de Sint-Baafsabdij.

Oké, ik wandel mee! [Klik hier om in te schrijven](#)

1. Dit is het nulpunt: de Sint-Baafsabdij

Eigenlijk mag je kiezen bij welke halte je begint, maar hier starten we op een van de meest sacrale plekken in Gent. Zo mag je de ruïnes van de Sint-Baafsabdij gerust noemen en het feit dat er van de oude abdijkerk bijna niets meer rechtstaat, doet daar weinig van af. Vandaag helpt de 'groene kerk' ons op weg: haagbeuken suggereren de verdwenen zijbeuken en pilaren.

Links staat nog een deel van de abdijkerk overeind. Daar kan je de 'oudste muur van Gent' aanraken. Het voelen van deze stenen is goed voor een tijdreis naar het einde van de tiende eeuw, naar het eerste millennium, exact naar 985, het jaar van de eerste steenlegging. Misschien hoor je nu wel de klokken in de binnenstad luiden en roepen ze de klank van de verdwenen abdijkerk op? Voor je het weet verrijzen in je blikveld de muren, de dwarsbeuken en het koor van wat één van de grootste romaanse kerken van Europa is.

Hier is het dat op 19 juni 1369 Margaretha van Male, de dochter van de Vlaamse graaf, en Filips de Stoute, de hertog van Bourgondië, elkaar het jawoord gaven. Die verbintenis tussen Vlaanderen en Bourgondië is de eerste belangrijke schakel in het ontstaan van de Lage Landen als staatkundige eenheid tussen Frankrijk en het Heilige Roomse Rijk, de wieg van wat later België, Nederland en Luxemburg zou worden.

We bevinden ons hier op het nulpunt van ons Bourgondische ontstaansverhaal.

2. Smeken om huwelijksgeluk in de trouwkapel

Je moet naar de binnenplaatsen van het Stadhuis om het oudste, bovengronds bewaarde deel van het laatgotische schepenhuis te bewonderen. Dit gebouw werd ingehuldigd op de laatste februaridag van 1483 in aanwezigheid van de vijfjarige Filips de Schone. Onder zijn zoon, keizer Karel, de laatste Bourgondiër, volgde vanaf 1519 een uitbreiding met onder meer de flamboyant gotische gevel aan de Hoogpoort, waarvan de nissen in de vroege twintigste eeuw werden opgevuld met beelden van de graven van Vlaanderen. Van de vierenvijftig geplande beelden kwamen er amper negentien klaar en ook onze Bourgondische hertogen schitteren door ... afwezigheid.

Ook flamboyant gotisch, zij het net iets meer verborgen, is de met een netgewelf overspannen kapel van de schepenbank van die Keure, die het effectieve bestuur van de stad uitoefende. Op de glasramen daar prijken vader Filips de Stoute en zoon Jan zonder Vrees, aan de zijde van hun twee Margaretha's. Waarom geen huwelijksgeluk afsmeaken terwijl je hand in hand staart naar het voor onze geschiedenis fundamentele De Stoute - Van Male-huwelijk uit 1369?

3. Recht naar het "schapenwolhalla" in de Lakenhalle

De lakenhalle die tegen het Gentse belfort werd aangebouwd vanaf 1425, mag je gerust het 'wolhalla' noemen. Hier werd schapenwol iets subliems: in de lakenhalle werd het befaamde Vlaamse laken, van absolute topkwaliteit, verhandeld. Het belfort zelf was al klaar tegen 1377, maar kreeg nog een houten bekroning met de bekende Gentse draak als windvaan erbovenop. De neogotische torenspits volgde pas in 1851.

De nieuwe lakenhalle met elf traveeën die tegen het belfort aanschurkt, was de vervanger van het

oudere exemplaar aan de Hoogpoort. Aanvankelijk kreeg het gebouw simpelweg een houten schot, later een bakstenen muur. Pas in 1903 werd de hal helemaal afgewerkt in de gotische stijl van weleer.

Dat Gentenaars op grote schaal laken produceerden en dat vervolgens hier verhandelden, net tegenover de Sint-Janskerk (later Sint-Baafskathedraal), kan Jan Van Eyck niet zijn ontgaan. Uiteraard stond het Lam Gods (1432) symbool voor de lijdende Christus, maar door het heilige dier op zo'n ingenieuze manier centraal te plaatsen, serveerde Van Eyck tegelijkertijd een allegorie op Vlaanderens commerciële aanbidding van schapenwol, een actueel onderwerp omdat Bourgondiërs en Engelsen juist op dat moment weer een economisch conflict ter zake uitvochten.

4. Volg de onzichtbare draad in de Sint-Baafskathedraal

Na de fameuze Gentse Opstand tegen de oorlogsbelasting van laatste Bourgondiër Karel V werd de stad in 1540 zwaar gestraft. Het vonnis bestond onder andere uit het slopen van de Sint-Baafsabdij en grote delen van het Sint-Baafsdorp. De naam van de abdij werd ingepalmd door de Sint-Janskerk in de binnenstad, sindsdien de Sint-Baafskerk, en vanaf 1559 ook kathedraal.

Uiteraard kom je hier voor het Lam Gods, maar neem ook de tijd om het koor te betreden. Daar hangen sinds november 1445 zevenendertig wapenborden die herinneren aan het zevende kapittel van de Orde van het Gulden Vlies. Speciaal voor dit Gentse kapittel werden in opdracht van Filips de Goede drie peperdure liturgische koorkappen vervaardigd (nu in Wenen). De figuren van Christus, Maria en Sint-Jan op die kappen zelf lijken erg geïnspireerd door de versies die Jan van Eyck maakte voor het Lam Gods. Het is een fijne gedachte dat er een onzichtbare artistieke draad loopt tussen het in de Vijdkapel hangende meesterwerk van Van Eyck en de prachtstukken die door de religieuze voorgangers van het Gulden Vlies werden gedragen.

5. Ruilen met de schutters in het Sint-Jorishof

De eerste Gentse lakenhal stond op de hoek van Hoogpoort en Botermarkt, pal tegenover het stadhuis, maar deze ruimte werd onvermijdelijk te klein en zou in de eerste helft van de vijftiende eeuw zijn functie verliezen. De Sint-Jorisgilde had een schietterrein bij het belfort en daar liet het stadsbestuur zijn oog op vallen. Na een ruil verkasten de schutters naar dit kruispunt. Ze braken de oude hal af en bouwden hier vanaf 1469 het naar hen genoemde Sint-Jorishof dat de eeuwen zou trotseren.

Jarenlang kwamen Gentenaars bourgondisch tafelen in het restaurant op de begane grond, de Cour Saint-Georges, in het Frans klonk de naam van het pand natuurlijk chiquer. Er wordt gefluisterd dat de twaalfjarige Maria van Bourgondiëde eerste steen legde. Andere bronnen zeggen dat het meisje hier logeerde in het woelige jaar 1477. Zeker is wel dat ze de medaillons betaalde die je nog altijd op de dubbele façade ziet, met daarop onder meer de wapenschilden van Filips de Goede en de stad Gent zelf.

6. Een slachtbank voor elke slager in het Groot Vleeshuis

Halverwege de dertiende eeuw hadden de Gentse slaggers al een eerste vleeshal, waar ze hun waren presenteerden omdat thuisverkoop verboden was. Zo kon men een zekere controle op prijs en kwaliteit uitvoeren. Om de versheid te bevorderen liet men het slachtvee simpelweg de stad in wandelen. De allereerste houten hal bevond zich bij aanvang van de vijftiende eeuw in zo'n deplorabele staat dat het stadsbestuur in 1407 een veel groter stenen pand liet optrekken, zo ruim dat elk ambachtslid over een eigen vleesbank kon beschikken.

Na een renovatie komt hier nu weldra een fietsenstalling. Hopelijk wordt daarbij die ene verborgen schat op een slimme manier ontsloten: het verrassende fresco op een muur van de voormalige kapelruimte, waarvoor de rijke vleeshouwer Jacob de Ketelboere in 1448 de opdracht gaf. Op deze Geboorte van Christus prijken Filips de Goede en diens zoon Karel de Stoute aan de linkerkant, met rechts Isabella van Portugal (derde vrouw van Filips). Het is één van de vroegste muurschilderingen waarvoor olieverf werd gebruikt, jaren voordat iemand als Da Vinci daarmee experimenteerde. Een werk ook waarin de verwevenheid tussen de Bourgondische hertogen en de rijkste ambachtslieden gestalte kreeg.

7. Denk de kantelen van het Gravensteen even weg

Als je voor het Gravensteen staat is het aan te raden één ding te doen: de omwalling gedeeltelijk wegdenken, want die hebben we te danken aan een grote restauratie van eind negentiende eeuw, een romantische interpretatie van hoe zo'n eeuwenoud kasteel er moest uitzien, met bijvoorbeeld fraaie kantelen die er niet waren.

Maar dit poortgebouw wijst de weg naar het begin van dit onvervangbare deel van de Gentse skyline. Het opschrift laat geen twijfel bestaan: dit slot kwam er in 1180 in opdracht van de Vlaamse graaf Filips van de Elzas. Naast het nieuwe Gravensteen verzonken de patriciërswohnungen aan de overkant in het niet en werd zonneklaar wie het in Vlaanderen voor het zeggen had.

De bouwer van het Gravensteen bleef kinderloos en de dynastie liep verder via zijn zus Margaretha. Lodewijk van Male is haar achter(x5)-kleinzoon. Hij vond het Gravensteen een grijs gevaarte met even dikke muren als naargeestige vertrekken, te weinig comfortabel, en verhuisde ergens tussen 1350 en 1360 naar het Prinsenhof, zo'n vijfhonderd meter verderop. Vanaf 1407 zou Lodewijks schoonzoon Filips de Stoute in het Gravensteen wel de belangrijke Raad van Vlaanderen onderbrengen, het hoogste rechtsorgaan van het graafschap – gevangenis en folterkamers inbegrepen. Gent werd zo de officieuze hoofdstad van het graafschap Vlaanderen. Op een korte periode na bleef het tribunaal er tot 1778. Dertig jaar later kwam hier een katoenspinnerij, nog eens een eeuw later volgde het toerisme.

8. Het Leeuwenhof brengt wilde dieren in de stad

Een heuse zoo met tal van wilde dieren zomaar pal in het centrum van Gent? Ja hoor, hier in de kloostertuin van de Gentse Karmel sta je bij wat er nog overblijft van het Leeuwenhof van de Bourgondische hertogen. Dit hof kreeg een steeds groter prestige en groeide uit tot een van de eerste dierentuinen in Europa. Regelmatig kocht Filips de Goede uit de kluiten gewassen stieren die voor de ogen van het publiek op hun veilige tribune 'furent estranglés et tous dévoréz'. Kortom, ze werden aan flarden gescheurd door een leeuw.

Het kweekprogramma wierp vruchten af. Regelmatig mocht de bewaker een leeuwenwelp gaan tonen op het schepenhuis, wat hem drank en drinkgeld opleverde. Twintig jaar na Filips' dood, in 1487, telde de kolonie maar liefst acht leeuwen.

Voor de bewakers bleef het een hachelijke job. In 1559 werd 'den bewaarder van de leeuwen dood ghebeten van eenen beer'. De genaamde Cornelis probeerde zich nog te redden door voorover op de grond te liggen, zijn gezicht naar beneden, maar tevergeefs. 'Den beer knaagde hem tvleesch af van de billen.' En dat speelde zich allemaal af op deze plek. De restanten die je hier ziet, zijn flink vertimmerd door de jaren. Het overgebleven gebouw moet een magazijn of schuur zijn geweest van het beroemde Leeuwenhof.

9. De Donkere Poort biedt een ideale ontsnappingsroute

Hoe goed je ook rondkijkt op het Prinsenhofplein, van het oude paleis blijft op het eerste gezicht niets over. De maquette op het plein geeft een beeld van hoe het geheel er heeft uitgezien. Is alles echt verdwenen? Als je de straat uitwandelt, krijg je het antwoord en stuit je alsnog op een zichtbaar overblijfsel. Je moet er wel doorheen lopen om het goed in beeld te krijgen. De Donkere Poort is niet zomaar een achterpoortje, maar een cruciale uitgang, want hierlangs konden de graven en hertogen meteen de stad verlaten, hadden ze rechtstreeks toegang tot het platteland. Met de van nature nogal opstandige Gentenaars was dat geen overbodige luxe.

De Donkere Poort die eigenlijk Noordpoort of Achterpoort heette, dankt zijn roepnaam aan het roet dat de hier ontstane industriële activiteiten op de stenen achterlieten. Net ervoor links kun je de Sanderswal inlopen, een straat waar je op nummers 4 en 6 een aantal oude zandstenen van het Prinsenhof aantreft. Hier zijn we aan de noordzijde, bij de privévertrekken waar wellicht keizer Karel, de laatste Bourgondiër, op 24 februari 1500 ter wereld kwam.

10. Gent en zijn Rabot krijg je niet zomaar klein

Na de dood van Maria van Bourgondië werd Maximiliaan van Oostenrijk de sterke man in onze gewesten. Dat liep allesbehalve van een leien dakje. Zijn wrijving met voornamelijk de Vlaamse steden zou tot een grootschalige opstand leiden die hij slechts met veel moeite de kop kon indrukken. Toch kreeg hij in 1488 tijdens een veertig dagen durend beleg Gent niet op de knieën. Hij beet zijn tanden stuk op de poorten en sluizen rond de stad.

De Gentenaren bouwden een jaar later een monument om deze 'overwinning' te herdenken, en kozen ervoor om de rabot (keersluis) die het best had gehouden te versterken met een middegebouwen twee torens. Dit laatste relict van de veertien kilometer lange stadsomwalling gaf zijn naam aan de omliggende wijk.

Je wandelt best van de Donkere Poort (overblijfsel van het Prinsenhof) naar een kleine brug verderop over De Lieve. Daar heb je het mooiste uitzicht op het Rabot, een blijvend symbool van de legendarische Gentse standvastigheid.

Bart van Loo (51) stapt met nieuw boek in de voetsporen van de Bourgondiërs: "De stiekeme droom is een Netflix-reeks. De locaties zijn er nu"

Bourgondische tijdreis wordt een boek

In zijn nieuwe boek 'Stoute Schoenen' maakt Bart Van Loo een nooit eerder ondernomen tijdreis naar het decor van ons ontstaansverhaal, dat hij in zijn bestseller 'De Bourgondiërs' vertelde. Speurend naar eeuwenoude ruïnes en kastelen, objecten en kunstwerken, reisroutes en slagvelden slalomt hij niet alleen door de Lage Landen, maar trekt hij door naar Frankrijk, Zwitserland en natuurlijk de Bourgogne zelf. Dat deed hij eerst voor het Nieuwsblad in een verhalenreeks die verscheen in verschillende etappes. Nu kan je deze geschiedenis opnieuw en nog uitgebreider aanraken in een ongezien naslagwerk van liefst 848 bladzijden.

Uitgegeven bij De Bezige Bij, verschijnt op 3 september, 49 euro.

[Bart Van Loo](#)